

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Doktori Iskola

VARIÁCIÓK EGY TÉMÁRA?

*A rablás bűncselekményének dogmatikai kérdései a
magyar és az angol jogban*

BUJDOS IVÁN ÁKOS

– doktori értekezés tézisei –

Témavezető:

Dr. Molnár Gábor Miklós PhD.
nyugalmazott kúriai tanácselnök

Budapest, 2021.

AZ ÉRTEKEZÉS TÁRGYA ÉS CÉLJA

A rablás bűncselekményének dogmatikati vizsgálata során nem különíthető el egyetlenegy, érdeklődésre számot tartó nagy probléma, amelyet egy nagy, huszárvágás-szerű, *de lege ferenda* javaslattal meg lehetne oldani. A nem tüzetes szemlélő számára oly konzisztensnek ható jogalkalmazás, illetve az egyértelműnek tűnő dogmatika több, kisebb-nagyobb vitás kérdést, problémát rejt magában.

A külvilágban látszólag egyszerűen lezajló elkövetés a büntetőjogi elemzés során komplex elemzést igényel. Vizsgálni egyrészt egy erőszakos cselekményt, és másrészt egy vagyon elleni cselekményt, amely utóbbi elkerülhetlenné teszi bizonyos dologi jogi alapfogalmak elemzését is.

A társadalom szerkezete és az ember alaptermészete miatt a vagyon elleni bűncselekmények mindig is a leggyakrabban megvalósított tényállások közé tartoztak. Az értekezés tárgya ugyanakkor egy olyan, igen súlyos deliktum, amelyet a benne megtalálható erőszakos elem kiemel a vagyon elleni bűncselekmények közül, s még a

vagyon elleni erőszakos bűncselekmények között is ez a legsúlyosabb.

A Btk. XXXV. fejezetét a jogalkotó külön a vagyon elleni erőszakos bűncselekmények kategóriájának szentelte, elődjénél tökéletesebben érvényesítve ezáltal is a Különös Rész védett jogi tárgyak szerinti felépítését. A rablás tehát egyaránt erőszakos és vagyon elleni bűncselekmény. Komplexen védi a társadalom, a közösség vagyoni viszonyainak állandóságához – ezen belül a birtoklás, illetve a tulajdon törvényes rendjéhez –, és a személy cselekvési, akarati szabadságához fűződő társadalmi érdeket. A viszonylag gyakori megvalósulása és a leggyakrabban a személy teste ellen végrehajtott fizikai támadás folytán a rablás kiemelt társadalmi fontosságú tényállás. A gyakorta többes elkövetés pedig csak tovább fokozza a bűncselekmény súlyát.

Az átfogó vizsgálat részben ezért is indokolt, mert Angyal Pál 1934-es munkája¹ óta nem született átfogó elemzés a rablás bűncselekményéről, és az azóta eltelt majdnem kilenc évtized alatt bekövetkezett társadalmi és egyéb

¹ ANGYAL Pál: *A magyar büntetőjog kézikönyve. 11. A rablás és a zsarolás*. Athenaeum, Budapest, 1934.

változások szükségessé teszik a bűncselekmény dogmatikájának újragondolását. A Csemegi Btk²-t időközben felváltotta az 1961-es Btk.,³ ezután az 1978-as (korábbi) Btk.⁴ lett hazánk büntetőjogi kódexe, ezt pedig a jelenleg is hatályos Btk. követte, amely a korábbi Btk.-hoz képest ugyan a fejezeti beosztás megváltoztatásán kívül nem hozott érdemi novumot a rablásként büntetendő cselekmények meghatározásában – csupán apróbb szövegmódosításokat –, a többségi bírói gyakorlat sem változott érdemben, illetve a Kúria jogegységesítési tevékenysége sem érintette a vizsgált bűncselekményt, az idő előrehaladtával a társadalmi viszonyok változása okvetlenül magában rejti annak veszélyét, hogy a már évtizedek óta megszokott jogszabálysöveg és az arra épülő konzekvens bírói gyakorlat mellett az idő elhalad és a változó társadalmi helyzet ellenére az esetlegesen szükségessé váló felülvizsgálat elmaradhat.

A kutatás szempontjából az állandóság egyébként még szerencsésnek is mondható, mivel így továbbra is

² 1878. évi V. törvénycikk

³ A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény

⁴ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény

felhasználhatók a korábbi Btk. alapján hozott bírósági határozatok, illetve a rablásra vonatkozó szekunder irodalom sem vált még jogtörténetté.

Az értekezés egyik célja tehát a rablás bűncselekményének a részletes elemzése, az elemzés során felmerülő problémák feltárása, azonosítása, valamint a lehetőségekhez képest megoldási javaslatok megfogalmazása.

Az értekezés másik céljára a cím közvetlenül is utal. Bár a kutatás elsődleges célja a dogmatikai elemzés, másodsorban azonban az, hogy két, igencsak különböző utat járó jogrendszert e területen – azaz a magyar rablás és az angol *robbery* bűncselekményét – összehasonlítsion.

Egy egyszerű gondolatkísérlet vezetett a kutatás tárgyának kiválasztásához és a vizsgálati módszerek meghatározásához. Az alapvető, nem jogi nyelven megfogalmazott felvetés és kérdés ez volt: 'Magyarországon rabolnak, amit a jog értékel egy bizonyos módon. Köztudott, hogy mindenhol máshol is rabolnak, s a kérdés az, hogy máshol ezt hogyan értékelik. Ha ugyanaz valósul meg a külvilágban, lehet-e a jogban lényegesen eltérően értékelni?' Meg kellett azt is

határozni, hogy melyik másik ország lehet az, ahol az eltérő értékelésnek a lehető legnagyobb az esélye. Ez kézenfekvő módon csak olyan ország lehetett, amelynek jogrendszere alapjaiban eltér hazánkétól. A legnagyobb különbözőség talán a *common law*-országok jogrendszerével áll fenn, ezért mindenképpen egy angolszász jogrendszerbe tartozó állam szabályozásának a megvizsgálása tűnt indokoltnak. Az angol jogra azért esett a választás, mert ez a legrégebbi ilyen berendezkedésű jogrendszer, tulajdonképpen a *common law* forrásországa. Az alapkérdés tehát az, hogy feltételezve és elfogadva a társadalmi alapok, – a magántulajdon léte és védelme – valamint a külvilágban bekövetkező történések azonosságát – ’Angliában ugyanúgy rabolnak, mint Magyarországon’ –, a büntetőjogi értékelés mennyiben különbözhet az angol *common law* rendszerében és a kontinentális magyar rendszerben.

A címben elhelyezett kérdőjel utal a kutatás végső céljára, tehát arra, hogy igennel vagy nemmel lehessen válaszolni a címben feltett kérdésre.

A KUTATÁS MÓDSZERE

A kutatás két részből áll. Az első rész a magyar szabályozást vizsgálja részletesen, majd a második rész rövidebb formátumban bemutatja az angol rendszert. Ehhez kapcsolódóan a párhuzamok és a különbségek meghatározására került sor, amelyeket követhet a végkövetkeztetések levonása és a tapasztalatok összegzése.

Fontos, hogy az összehasonlító szerkezet ellenére az értekezés nem egy összehasonlító jogi munka. A kutatás - a klasszikus büntetőjogi kutatásokhoz hasonlóan - a büntetőjog-tudomány művelésének legalapvetőbb módszerét, a dogmatikát alkalmazza. Mivel az angol és a magyar jogrendszer, illetve jogtudomány eltérő dogmatikai alapokon épül fel, így a büntetőjog-tudományban is részben eltérő elemzési pontokat használ egy-egy bűncselekmény vizsgálatakor. A magyar büntetőjogi dogmatika absztrakt módon, általánosítva különbözteti meg a bűncselekménnyel kapcsolatos különböző, tulajdonképpen lépcsőzetesen elhelyezkedő elemzési kategóriákat, típusmegoldásokat keres és teremt.

Először a törvényi tényállás fogalmából kirekesztett jogi tárgyat tárgyalja, majd a bűncselekmény tényállási elemeit. Ezen belül először a tárgyi oldal ún. objektív tényállási elemeit, majd a bűncselekmény alanyát, illetve az alannyá válás feltételeit, és végül az alanyi oldal ún. szubjektív tényállási elemeit. Vizsgálja továbbá az adott bűncselekmény minősített vagy privilegizált eseteit, stádiumait, valamint a bűncselekményegység, többség problémáit, valamint a más bűncselekményektől való esetleges elhatárolást. Az értekezés első része ezt az elemzési módszert követi.

Az angol büntetőjog-tudomány kevésbé alkalmaz soklépcsős, absztrakt típusmegoldásokon alapuló rendszert, ettől azonban ők is a büntetőjog-dogmatika módszertanát alkalmazzák, s csupán a rendezési és elemzési elvek különböznek valamelyest. Az angol rendszerben nincs büntető anyagi jogi kódex, hanem egyes az bűncselekmények szabályozására külön törvények születnek – többek között ilyen a lopás, a rablás⁵ vagy a csalás⁶ –, míg más cselekményeket máig a *common law*

⁵ Theft Act 1968, Theft (Amendment) Act 1996

⁶ Fraud Act 2006

szabályoz törvényi háttér nélkül. Utóbbi talán legékeesebb példája az emberölés. Kódex hiányában Általános Részről és Különös Részről sem lehet beszélni, bár az irodalom általában külön tárgyalja az általános, minden bűncselekményre vonatkozó büntetőjogi fogalmakat és az egyes bűncselekményeket. Az általános büntethetőséget kizáró okok (*defences*) a bűncselekmények (*offences*) után is tárgyalhatók, ugyanakkor azt is szem előtt kell tartani, hogy adott bűncselekményhez tartozhatnak különös büntethetőséget kizáró okok, amelyek elemzésére mindig a bűncselekménnyel együtt kerít sort az irodalom. Az általános kizárási okok viszont annyiban mások, hogy ezek fennállta esetén szinte semmilyen cselekmény elkövetése nem eredményez elítélést.

Az angol dogmatika általában két fő, absztrakt részre osztja a bűncselekmény dogmatikai vizsgálatát: az első ilyen fő kategória az *actus reus*, a második a *mens rea*.

Az *actus reus* latin kifejezést a tükörfordítása alapján könnyű lenne elkövetési magatartásnak fordítani, azonban ez sokkal komplexebb fogalom, mint amit a magyar jogtudomány így nevez. Az *actus reus* kategóriájába tulajdonképpen mindaz beletartozik, amit mi a törvényi

tényállás tárgyi oldalára sorolunk. Az angol jogirodalom az *actus reus*on belül különböző elemeket (*elements*) kategorizál: magatartásokat, körülményeket és eredményeket. Magatartás minden bűncselekmény esetében van, körülmények és eredmények azonban nem mindig. Ennek megfelelően az *actus reus* mint fogalmat leginkább tárgyi oldalként lehet fordítani, amely magatartást mindenképpen tartalmaz, egyéb körülményt, illetve eredményt pedig esetlegesen. Az elemzés másik fő kategóriája a *mens rea*, amelyet a kontinentális jogász hajlamos lehet bűnösségként nevezni, azonban igazodva az *actus reus* tárgyi oldalként való meghatározásához, szerencsésebb alanyi oldalként fordítani a kifejezést. Az irodalom különbséget szokott tenni az alanyi oldalon szubjektív és objektív *mens rea* között.

Az angolszász elemzési technika külön foglalkozhat még a büntetés (*sentence*) kérdéseivel, illetve esetlegesen egyéb problémákkal – a rablás esetében a befejezettséggel (*completion*). Az értekezés második része az angol dogmatika módszereivel elemzi az angol tényállásokat, az értekezés terjedelmi korlátainak megfelelően az összehasonlításhoz szükséges mértékben. A két

jogrendszer különbségeire, a fogalmi és nyelvi különbözőségekből eredő eltérésekre való reflexió részben ebben a részben történik majd, részben pedig utána, a vizsgálat tapasztalatainak feldolgozásakor. A minél részletesebb összehasonlítás érdekében az értekezés párhuzamba vonja a magyar és az angol büntetőjogi elemzés módszereit, a fő büntetőjogi fogalmakat, ezeket igyekszik megfeleltetni egymásnak; továbbá a második rész a sarokponti angol jogesetek után tartalmazza azok magyar jogrend szerinti minősítését, így még szemléletesebben látszik az, hogy azonos történeti tényállás a két jogrendszerben mennyire minősülhet eltérően.

TAPASZTALATOK

A problémafelvetés értékelése

Az értekezés bevezetőjében feltett első kérdés az volt, hogy azonos magatartások értékelhetők-e eltérően. Ha ugyanaz valósul meg a külvilágban – térben jól elkülönülten, a két különböző országban –, lehet-e lényegileg különböző a jogi értékelés? A kutatómunka

eredményeként megállapítható volt, hogy a nem jogi nyelven megfogalmazott kérdésre igen nagy valószínűséggel a 'nem' a helyes válasz. A kérdés feltevése azonban bizonyos szempontból nem tekinthető pontosnak, pont a jogi nyelv mellőzése miatt. A köznapi nyelv szerinti rablás, azaz az erőszakkal történő dologelvétel tekintetében jelentős különbség nincs a magyar és az angol rendszer szabályozásában. A valódi különbség a jogi fogalmak tisztázása, illetve a rendszerszintű vizsgálat eredményeként bontakozik ki. Köznyelvi szempontból ugyanis tényleg ugyanúgy rabolnak itt, mint ott, az értékelés pedig nagyban-egészen hasonló lesz. Ez azonban a felszín, amely alatt alapvető különbségek húzódnak, már a jogi alapfogalmak szintjén is. Mindez alapvetően a *common law* és a kontinentális jogrendszer különbözőségeire vezethető vissza leginkább, azonban ez köztudott, és a vizsgálat nem is elsősorban a különbözőségek okának feltárására irányult, hanem az egyenként való elemzésre, majd az összehasonlításra. Ennek megfelelően kijelenthető, hogy az értekezés elején található problémafelvetés alapján lehetséges volt a részletes vizsgálat, és a kérdés megválaszolható. Az, hogy

a probléma sokkal komplexebbnek bizonyult, mint arra a kutatás kezdetekor számítani lehetett, nem teszi hibássá a kérdésfeltevést, és kimondható, hogy az értekezés elején feltett kérdésre a vizsgálat alapján adekvát válasz adható. A vizsgálat eredményei az alábbiakban foglalhatók össze.

Általános különbségek

A magyar szabályozást a Magyarországon szokásos módon vizsgáltam, az angol szabályokat pedig az angol rendszer által megkövetelt módszerrel, hiszen egyik rendszer módszerét a másik rendszerre ráerőltetni nem lett volna szerencsés. Ez természetszerű különbségekhez vezetett az anyag két részének tekintetében – főleg rendszerszinten –, azonban ez az összehasonlíthatóságot nem akadályozza, sőt, inkább segít a megértésben. Az első összehasonlítási pont tehát az elemzés mikéntje. Ez nem rablás-specifikus kérdés, hanem bármely törvényi tényállásra kivetíthető. A módszer mindkét esetben a büntetőjog-dogmatika volt, bár a fogalmak és a vizsgálati pontok a két esetben olykor jelentős eltéréseket mutattak. Az angolszász dogmatika különbségei láttán még olyan gondolat is adódhat, hogy a *common law* elemzési

elvei nem is alkotnak dogmatikus rendszert. Ez a gondolat ugyan megfogalmazódott a kutatómunka során, azonban a már végig vitt vizsgálat fényében bizonyossággal kimondható, hogy az angolszász rendszerben is a büntetőjog-dogmatika módszerével történik az elemzés, noha a fogalmak terén jelentős eltérések tapasztalhatók.

A magyar rendszer szerinti elemzés alapja természetesen a Btk. törvényi tényállásának szövege, amely a mindenkori Btk. kommentár(ok) szerinti elemzési pontokon keresztül kerül részletes vizsgálat alá a büntetőjog-dogmatika módszerével. Az elemzésben segítséget nyújtanak egyéb jogszabályok, a jogszabályok keletkezésének folyamatában született különböző – főleg törvényhozói – dokumentumok – mint például egy törvényjavaslat indokolása –, a különböző bírósági határozatok, a legfőbb bírói fórum jogegységesítő tevékenységének termékei, valamint a jogtudomány képviselőinek megnyilvánulásai. Ide sorolhatók a Btk. kommentárjai is, bár azok egyértelműen kiemelkednek a szekunder irodalom sorából. Az angol rendszerben is dominál a törvényiszöveg, mivel nem a *common law* szabályozza immár a rablás bűncselekményét, hanem a

Parlament által hozott törvény, ugyanakkor nincs általánosan elfogadott kommentár, amelynek elemzésére támaszkodni lehetne. Ehelyett vannak alapvető jogtudományi megnyilatkozások – híres szerzők sok-sok kiadást megélt, bíróságok által is rendszeresen idézett, elismert, általában tankönyv jellegű, összefoglaló művei – , amelyek az alapvető jogi fogalmakat tartalmazzák, így az elemzés alapjául szolgálhatnak. Ki kell emelni, hogy hazánkban sincs 'egy, hivatalos kommentár', hanem van egy törvényjavaslati indokolás,⁷ illetve a hatálybalépést követően születnek kommentárok. Ilyenből sem egyféle létezik, hanem több könyvkiadó gondozásában is jelenik meg ilyen kézikönyv. Ebben a kérdésben a vizsgált két rendszer hasonlít. A jogtudomány szerepe azonban az angol jogban is másodlagos, hiszen a rendszer a bíróságok ítéleteinek láncolatain, a felsőbb bírói fórum által hozott, kötelezően alkalmazandó ítéleteken alapuló precedensrendszerben működik, tehát a törvénytörvény értelmezését elsősorban a bírói ítéletekből lehet megismerni. Ezek az

⁷ Magyarország kormányának T/6958. számú törvényjavaslata a Büntető Törvénykönyvről. Indokolás a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez.

ítéletek a híres tankönyvekkel azonos fogalmakat használnak, sőt, igen gyakran látható ilyen tankönyvekre vagy jogtudósok véleményeire való hivatkozás az ítélkezési gyakorlatban; pontosan úgy, ahogy a Kúria hivatkozik például Angyal Pálra.⁸ Az ítéleteket olvasva talán az angol rendszerben gyakrabban jelenik meg a jogtudományi hivatkozás, azonban kétségtelen a hasonlóság, tehát az angol és a magyar bíró is előszeretettel hívja segítségül a megkérdőjelezhetetlen tekintélyű jogtudósokat.

Az angol rendszerben a legfőbb bírói fórum a jogegységesítési tevékenységet ítéletek hozatalával végzi, így külön jogegységesítést szolgáló dokumentumok – mint hazánkban a jogegységi határozat vagy ma már a jogegységi panasz határozat – nincsenek. A legnagyobb súllyal természetesen a Legfelsőbb Bíróság (*Supreme Court*), illetve jogelődje, a Lordok Háza (*House of Lords*) döntései esnek latba, de az Államtanács Jogi Bizottsága (*Judicial Committee of the Privy Council*) is végső fellebbezési fórumként áll rendelkezésre bizonyos

⁸ Ld. EBH2013.B.19

esetekben. A lopás és a rablás tekintetében az államtanácsi bíróság Angliában és Walesben nem rendelkezik illetékességgel, azonban az angol bíróságok némely esetben idéznek az Államtanács joggyakorlatából, hiszen ez a fórum is elől jár a fontos jogelvek kimondásában. Legtöbbször azonban a Felsőbíróság (*High Court*), valamint a Fellebbviteli Bíróság (*Court of Appeal*) ítéleteivel lehet találkozni. Említésre érdemes, hogy az angol bíróságok nem restek külföldi esetekre hivatkozni, azonban még az államtanácsi ítéleteknél is távolabbról, például az Amerikai Egyesült Államokból. Ezt természetesen csak akkor teszik, amikor ennek hasznát látják az érvelés kimunkálása, alátámasztása során. Ezeknek az ítéleteknek tehát nincs kötelező erejük; azt lehet mondani, hogy a jogtudományi megnyilatkozásokhoz hasonlóan épülnek be a joggyakorlatba. Egy magyar büntetőbíróság a legkritkább esetben fog az ítélet indokolásában idegen jogra, illetve más állam bíróságának döntésére hivatkozni. Érdekes különbség – bár a precedens-rendszer sajátosságaival teljes mértékben megmagyarázható –, hogy a magyar rendszerben a bíróságok leginkább a kúriai döntések

hivatkozását részesítik előnyben, az angol rendszerben viszont a legfőbb bírói fórum ritkábban hallatja hangját, és a hivatkozások nagyobb része is alsóbb fokú bíróságok sarkponti ítéleteire történik.

Az angol ítéletek szerkesztése is eltér a magyar bíróság határozataitól. Az angol ítéletek leginkább hazánk alkotmánybírói határozataira emlékeztetnek. Az angol bíróságon az előadó bíró leírja okfejtését, amelyhez a vele egyetértő kollégák csatlakoznak, esetlegesen kihangsúlyozva bizonyos saját gondolatokat, majd ezt követően a többségi ítélettel egyet nem értő bírák ellenvéleménye következik. A magyar büntetőbíróság ítélete egységes szövegezésű, a tanács tagjainak okfejtése, illetve véleménye nincs külön kifejtve.

Lényeges különbség mutatkozik az ítéletek nyelvezetében is. A magyar ítéletben a bírói okfejtés és az ítélet egész szövegének megfogalmazása személytelenségre törekszik, erősen technikai jellegű, míg egy angol ítélet stílusát leginkább egy tudományos íráséhoz lehet hasonlítani, ahol a bíró szövegszerűen egy véleményt fogalmaz meg – amely kötelező érvényű. A magyar bíróság mindig ítéletekre hivatkozik, míg az angol bíró

érvelésének alátámasztására különböző ítéletekben fellelhető egyes bírói véleményekre is hivatkozik.

A fenti fórumokon kívül különböző, tanácsadó jellegű testületek is léteznek – mint például a Jogi Bizottság (*Law Commission*) –, amelyek véleményezés szintjén vannak jelen a joggyakorlat alakításában. Tekintettel arra, hogy tagjai általában elismert jogászok, és mindig kurrens problémákkal foglalkoznak, ezért véleményük igen értékes, azonban nem kötelező erejű.

Sarokponti különbségek a dogmatikában

Alapvető különbség, hogy a magyar jogban a rablás egyértelműen elkülönült, önálló bűncselekmény, amely nem a lopás minősített esete. A magyar dogmatikában a rablás törvényi egységbe foglalja a lopás és a kényszerítés törvényi tényállását, mégpedig mindkét, akár összetett, akár összefoglalt megjelenési formájában. Angyal Pál is hangsúlyozta, hogy a rablás teljesen önálló bűncselekmény, nem pedig valamilyen más bűncselekmény minősített esete.

Az angol rendszerben a rablás teljes különállása a források alapján nem egyértelmű, hiszen e rendszer nem ismeri sem

a törvényi egység fogalmát, sem az összetett, illetve összefoglalt bűncselekményt, és az irodalomban az a nézet honosodott meg, hogy a rablás tulajdonképpen a lopás súlyos formája, mintegy minősített esete. Ehhez hozzáadódik az, hogy a lopás elleni törvényben szerepel a tényállás, viszont külön nevesítve kerül meghatározásra, nem pedig lopásként.

A jogi tárgy mint kategória az angolszász dogmatikában nem jelenik meg, nem fordítanak kifejezett figyelmet a jog által védett érdek vizsgálatára.

Az elkövetési tárgy tekintetében először azt kell leszögezni, hogy mind a magyar, mind az angol rendszerben megegyezik a lopás és a rablás elkövetési tárgya, a *dolog-property* fogalmi kettősség azonban meghatározza az összehasonlítást. Az angol jog felfogása szerint a *property* nem magát a dolgot jelöli, hanem a dologhoz fűződő jogot, illetve kötelezettséget jelent. Mindkét jogrendszerben egyértelmű, hogy a fizikai dolgok elkövetési tárgyakká válhatnak, azonban az angol jogban az ingatlan (földterület) elkövetési tárggyá válása kivételesen lehetséges, ugyanakkor ez a magyar jogban nincs így. Érdekes a vadállatok kérdése, amelyek az angol

jogban nem lehetnek lopás, illetve rablás elkövetési tárgyai, hanem az orvvadászat (*poaching*) bűncselekménye követhető el rájuk nézve, ugyanakkor a magyar rendszerben megállapítható a lopás és az orvvadászat valódi halmazata.⁹

Az emberi test (és részei) elkövetési tárggyá válásának kérdésében a két rendszer jobbára hasonló gondolatmenet alapján jár el, tehát csak nagyon szűk körben lehetséges az elkövetési tárggyá válás, a főszabály mindenütt az, hogy ezeket nem lehet elrabolni, illetve ellopni.

A kereseti dolgok tekintetében azt kell kiemelni, hogy ezek valójában követelések, így hazánkban nem lehetnek elkövetési tárgyak. Az egyéb testetlen dolgok tekintetében pedig az elektromos áramot kell kiemelni, amely hazánkban lopás tárgya lehet – és álláspontom szerint a rablás elkövetési tárgya is¹⁰ –, azonban az angol jogalkotó

⁹ Az angol szabályozás annyira elválasztja a lopást és az orvvadászatot, hogy még csak nem is ugyanazon törvényben található a két törvényi tényállás.

¹⁰ Vö.: VASKÚTI András: A vagyon elleni erőszakos bűncselekmények (XXXV. Fejezet). In: *Új Btk. kommentár. 7. kötet, Különös Rész.* (főszerk.: Polt Péter) Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyv Kiadó Zrt., Budapest, 2013. 10.

külön tényállásban rendeli büntetni az áram eltulajdonítását.

Az angol irodalomban az információ elkövetési tárgyá válása is felmerült egyes szerzőknél.¹¹

A két jogrendszer a passzív alanyok szabályozása tekintetében hasonló sémát követ. A magyar szabályozásban a vagyoni és személyiségi jogaiban sértett személy gyakran azonos, de az estek egy részében elválhat egymástól, és ez tulajdonképpen az angol szabályozásban sincs másképp.

Mind a lopás, mind pedig a rablás tekintetében alapvető különbség, hogy a magyar szabályozásban a központi cselekvőség az elvétel, míg az angol rendszerben az eltulajdonítás. Az elvétel mint magatartás egyértelműen dolog-központú, tehát a központi mozzanat a dologgal való interakció, míg az angol rendszer eltulajdonítás-fogalma – amely tulajdonosi részjogosítvány gyakorlása – jog-központú, ahol a lényeg nem a dolgon van, hanem a dologhoz való jogosultság gyakorlásán. Belegondolva a

¹¹ CHRISTIE, Anna Louise: Should the law of theft extend to information? *Journal of Criminal Law*, 69. évfolyam, 4. szám, 2005. 349–360.

property szó fentebb már elemzett jelentésébe, ez a hozzáállás teljességgel érthető, hiszen a *property* igazából nem a dolog maga, hanem az ahhoz való jogok összessége. A magyar rendszerben is megvan ugyanakkor az eltulajdonítás, azonban az mindig az elvételt mint alapmozzanatot követi, arra a célzat irányul mint a magatartás szándékolt eredményére. Véleményem szerint azonban az eltulajdonítás mint magyar *terminus technicus* szerencsétlen szóválasztás, hiszen a tulajdonszerzés, illetve a tulajdonossá válás érthető alatta, azonban lopás, illetve rablás útján a tulajdonszerzés lehetetlen. Az *appropriation* mint elkövetési magatartás elemzésekor láthatóvá vált a fogalom igen tág értelmezési tartománya. Az irodalomban és a jogalkalmazásban is tudatosodott ez a megoldásra váró probléma, és láthatóan igény mutatkozhat egy pontosabb definícióra, olyannyira, hogy van olyan szerző, akiben a jobb megoldás reményében már felmerült a kontinentális joggal való összehasonlítás igénye is.¹²

¹² WEINRICH, Nils: German cures for English ailments? Appropriation versus taking away: significance and consequences of conceptual differences between the English and the German law of theft. *Journal of Criminal Law*, 69. évfolyam, 5. szám, 2005. 427–441.

A két rendszer közötti további fontos különbség a rablási erőszak eltérő foka. A magyar jog megkívánja a *vis absolutát*, míg az angol szabályok szerint meglehetősen kismértékű fizikai behatás is rablási erőszakként értelmezhető. Hasonlóság ugyanakkor, hogy egyik jog szerint sem valósul meg rablás kizárólag dolog elleni erőszak esetében; személy elleni, vagy olyan dolog elleni erőszakra van szükség, amely a személyre áttevődik. Mindkét jogrendszerben megjelennek a táska-, illetve bevásárlószatyor kézből való kitépését szankcionáló elítélések; ilyenkor az angol és a magyar bíróság is általában rablást állapít meg. Egyébiránt az angol jog erőszak-fogalma sokkal szigorúbb, tehát már sokkal enyhébb magatartás esetén is megállapítható a bűncselekmény.

A fenyegetés kapcsán megjegyzésre érdemes, hogy a két szabályozás hasonlít egymásra, bár a megfogalmazás igen eltérő. A fenyegetés az angol rendszerben térben és időben is azonnali (*then and there*), és erőszak alkalmazásának kilátásba helyezését jelenti, tehát az élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetésnek tulajdonképpen megfeleltethető. A magyar szabályozás azonban a

megfélemlíteni törekvést szövegszerűen nem hozza, de erre nincs is különösebb szükség, hiszen a fenyegetés alkalmazásában benne foglaltatik az esetlegesen sikertelen fenyegetés.

Az angol szabályozás tisztességtelenség-fogalma a magyar jogban nem jelenik meg, mivel az elkövetői tudattartalom általános részi dogmatikája alkalmazandó a rablásra mint szándékos, célzatos bűncselekményre.

A végleges megfosztási szándéknak esetleges magyar megfelelőt keresve leginkább az eltulajdonítási célzatot tudom elképzelni.

Válasz „a Kérdésre”

’Ha ugyanaz valósul meg a külvilágban, lehet-e lényegileg különböző a jogi értékelés?’

A vizsgálat végeztével megállapítható, hogy amit a magyar jog rablásként definiál, azt az angol jog is ekként fogja értékelni. Fordítva azonban már nem ilyen egyszerű a helyzet. A rablásban benne értendő a lopás is, amelynek meg kell valósulnia ahhoz, hogy a rablás megállapítható lehessen. Az angol rendszerben a lopás tényállása jóval szélesebb a magyar rendszerben tapasztalhatónál, így

logikusnak tűnik, hogy a rablás is ugyanennyivel szélesebb tényállás. Kérdés azonban, hogy életszerű-e azt mondani, hogy bármilyen lopás tovább léphet rablássá, társulhat-e erőszak a lopás bármely formájához. Amennyiben igen, az angol rendszerben a bűncselekmény szélesebb körűnek mondható.

A másik tényező a lopás mellett az erőszak, illetve a fenyegetés kérdése. Egyértelmű, hogy a rablási erőszak fogalma az angol jogban jóval szélesebb körű, mint a magyar jogban: nem csupán *vis absoluta*, illetve az élet, testi épség elleni közvetlen fenyegetés kifejtése esetén állapítható meg rablás, hanem sokkal enyhébb feltételek mellett.

Úgy gondolom, hogy bármely lopási tényálláshoz társulhat erőszak vagy fenyegetés, tehát bármely lopás rablássá válhat. Az angol szabályozásban mind a lopás, mind az erőszak szélesebb körű, mint a hazai jogban. Ebből az következik, hogy a magyar jog rablás bűncselekménye az angol jogrendben is rablás lenne, azonban utóbbi tényállás sokkal szélesebb kört ölel fel.

A KUTATÁS TÉMÁJÁBAN MEGJELENT PUBLIKÁCIÓK

Fejtegetések a rablás bűncselekményének rendbeliségéről – rövid kitérővel a folytatólagos egység megállapításának bírói gyakorlatára. *Büntetőjogi Szemle*. 2014/3. szám. 2014. 14-18.

A bírói gyakorlat hatása a Btk. 365. § (1) bekezdése szerinti rablás elkövetési magatartásának értelmezésére. *Magyar Jog*. 63. évfolyam, 11. szám, 2016. 628-637.

Társtettség, részesség és csoportos elkövetés a rablás bűncselekményének bírói gyakorlatában. *Ügyészek Lapja*. 24. évf. 2. szám. 2017. 27-42.

Amikor a tetten ért tolvaj rablóvá lesz. *Iustum Aequum Salutare*. XIV. évf. 2. szám. 2018. 281-299.